

1981/82:110

Måndagen den 29 mars

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

2 § Svar på interpellation 1981/82:155 och fråga 1981/82:293 om värderingen av förmån av fri bostad på jordbruksfastighet

Anf. 1 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Stig Josefson har ställt följande frågor till mig om värderingen av förmån av fri bostad på jordbruksfastighet.

1. Är budgetministern beredd att verka för att höjningarna av förmånsvärdena begränsas till högst 25 %?

2. Är budgetministern beredd att verka för att riksskatteverkets föreskrifter inte kommer att strida mot förbudet mot reglering med retroaktiv verkan?

Karl Erik Eriksson har frågat mig om jag avser att se över anvisningarna för fastställande av bostadsförmån på jordbruksfastighet inför nästa års inkomsttaxering.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Enligt 21 § kommunalskattelagen (1928:370) skall till intäkt av jordbruksfastighet hänföras allt av jordbruksfastigheten som kommit bl. a. ägaren till godo såsom värde av bostad. Värdet av sådan bostadsförmån skall enligt 42 § samma lag beräknas med ledning av gällande hyrespris i orten eller, när en sådan jämförelse inte kan göras, efter annan lämplig grund. Just i fråga om jordbrukets bostäder saknas av naturliga skäl många gånger möjlighet att fastställa ett värde med utgångspunkt direkt i iakttagna hyresnivåer. Man är då hänvisad till någon form av skälighetsbedömning, som taxeringsnämnderna och – ytterst – skattedomstolarna får göra i det enskilda fallet. Något utrymme för uttalanden från min sida i sådana frågor finns inte.

För att främja rättvisa och likformighet i taxeringsarbetet utfärdar riksskatteverket anvisningar för olika värderingsfrågor. En sådan fråga är

Måndagen den
29 mars 1982

*Om värderingen
av förmån av fri
bostad på jord-
bruksfastighet*

just värderingen av förmån av fri bostad på jordbruksfastighet. Inför 1982 års taxering har riksskatteverket meddelat nya anvisningar för sådan värdering. Enligt dessa anvisningar skall bostadsförmånen på orter utan egentlig hyresmarknad i regel värderas till viss procent av den del av taxeringsvärdet som belöper på bostadsbyggnaden. I det system för värdering som hittills tillämpats togs i första hand hänsyn till storleken av bostaden. Skillnader i standard beaktades inte på ett jämförbart sätt. Mot dessa regler har en hel del kritik riktats. Bl. a. har ifrågasatts om man inte som grund för förmånsvärderingen skulle kunna använda det bostadsbyggnadsvärde som fastställts vid fastighetstaxeringen. I detta värde skall ju bl. a. just skillnader mellan bostäderna vad gäller ålder, storlek, standard och läge återspeglas. Principen anses innebära även andra fördelar.

Även i fråga om anvisningar av detta slag finns en klar kompetensfördelning. Det är således riksskatteverket ensamt som har ansvaret för deras innehåll. Det utrymme för inflytande från parlamentariskt och annat håll som bör finnas vid deras tillkomst är tillgodosett bl. a. genom att anvisningarna fastställs av verkets lekmannastyrelse.

Mot bakgrund av vad jag sagt är det klart att jag inte kan göra några uttalanden om vilken nivå förmånsvärdena konkret bör ha i enskilda fall. Däri ligger också att jag inte kan uttala mig om hur stora förändringar från tidigare år som kan inträffa. De nya anvisningarna har inte ändrat det grundläggande lagstadgandet om förmånsvärderingen, och det ankommer vid årets taxering, liksom tidigare, på taxeringsnämnderna att följa detta. Till sin ledning har de anvisningarna från riksskatteverket. Dessa är inte några formellt bindande föreskrifter, men som jag redan sagt finns det givetvis ett starkt intresse av att nämndernas bedömningar blir likformiga.

Det ligger emellertid i sakens natur att man med nya anvisningar får vara uppmärksam på fall där de leder till extremt stora avvikelser – uppåt eller nedåt – från tidigare etablerade nivåer. Det finns då särskild anledning att överväga om detta helt kan återföras på att den tidigare nivån varit felaktig eller om det kan vara så att omständigheterna i fallet gör att de nya anvisningarna leder till ett olämpligt resultat. Jag utgår ifrån att taxeringsnämnderna i sådana situationer kommer att göra den skälighetsbedömning som det till sist är fråga om.

Viss kritik har redan riktats även mot de nya anvisningarna. Efter vad jag har inhämtat avser riksskatteverket att inför 1983 års inkomsttaxering se över anvisningarna för värderingen och därvid göra en utvärdering av hur utfallet blivit vid 1982 års taxering beträffande beräkningen av förmånsvärdet. Mitt svar på Stig Josefsons första fråga och på Karl Erik Erikssons fråga är därför att jag inte f. n. avser att vidta någon åtgärd.

Vad därefter gäller Stig Josefsons andra fråga, om förbud mot reglering med retroaktiv verkan, har jag redan nämnt att de grundläggande bestämmelserna i kommunalskattelagen om att värde av bostadsförmån skall upptas som intäkt och på vilken grund värderingen skall ske inte har ändrats till 1982 års inkomsttaxering. De bestämmelser som avses i interpellationen har utfärdats av riksskatteverket för att utgöra anvisningar till ledning för

värdering av sådan förmån vid 1982 års inkomsttaxering. Som sådana innebär de formellt inte någon ny reglering utan är blott ett hjälpmedel när det gäller att uppnå en rättvis och likformig taxering i enlighet med lagens föreskrift. Jag anser således att det inte heller i denna fråga finns anledning att vidta någon åtgärd.

Anf. 2 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min interpellation.

Jag hoppas att statsrådets uttalande om hur anvisningarna skall tolkas verkligen uppmärksammas av taxeringsmyndigheterna. När man läser anvisningarna får man närmast intrycket att de värderingsregler som finns angivna är helt bindande. Av de samtal jag har fått i denna fråga framgår det också att det är många som har gjort denna tolkning, både deklareranter och en och annan taxeringsordförande.

Det är riktigt, som statsrådet säger, att om taxeringsvärdet är rätt avpassat så skall också förmånsvärdet bli det rätta. Men många jordbrukare har sannolikt bedömt taxeringsvärdet totalt på fastigheten och inte brytt sig så mycket om de olika delvärdena, eftersom delvärden tidigare inte har spelat någon större roll. Ingen visste ju något om att delvärdet på bostadsfastigheten nu skulle utgöra beräkningsgrund för bostadsförmånen. Först när tiden för avgivande av besvär över fastighetstaxeringen var överskriden kom det till allmänhetens kännedom att man skulle ha nya grunder för beräkning av förmånsvärdet på bostaden.

På denna punkt kan jag inte riktigt förstå riksskatteverkets handlingsätt. Riksskatteverket visste mycket väl att villaägarna krävde att få veta beskattningsreglerna för villorna innan fastighetstaxeringsnämnden kom med sitt första preliminära förslag till taxeringsvärde. Och det kravet blev tillgodosett – varför då dröja med beskedet till jordbrukarna till december månad, när året nästan gått till ända? Detta är inte någon likvärdig behandling. Jag vill fråga statsrådet: Anser statsrådet att riksskatteverkets handlingsätt är tillfredsställande? Borde inte de nya reglerna ha fastställts i så god tid att möjligheten kvarstod att överklaga taxeringen i första instans?

Den konkreta fråga som många fastighetsägare nu med verklig oro ställer sig är: Kan jag ha kvar min bostad? Att helt utan förvarning få värdet av sin bostadsförmån höjt med i vissa fall 200–300 % ställer till betydande problem. Jag skall gärna säga att de nya reglerna fungerar bra i det stora flertalet fall, men de brev och samtal jag har fått vittnar om att det inte är så få fall som liknar det jag nyss nämnde. Det var därför som jag ställde frågan till statsrådet angående en maximering av höjningen.

Om detta nu inte går hoppas jag ändå att statsrådets svar på min interpellation skall bidra till att taxeringsmyndigheterna kommer att ta hänsyn till statsrådets tolkning av de nya bestämmelserna.

En annan fråga som jag också har mött är hur värdering skall ske av bostäder som står oanvända. Tidigare har dessa endast berörts av den s. k. garantiskatten. Det skulle vara intressant att höra hur statsrådet ser på den

*Om värderingen
av förmån av fri
bostad på jord-
bruksfastighet*

Måndagen den
29 mars 1982

*Om värderingen
av förmån av fri
bostad på jord-
bruksfastighet*

frågan.

Jag är medveten om att det är riksskatteverket som har att utfärda anvisningar, men trots detta har regering och riksdag ett ansvar för att delegerade uppgifter inte ger ett annat utslag än vad som har avsetts.

Nu har statsrådet mycket klart slagit fast att de bestämmelser som avses i interpellationen "har utfärdats av riksskatteverket för att utgöra anvisningar till ledning för värdering av sådan förmån vid 1982 års inkomsttaxering". Jag vill särskilt peka på vad statsrådet därefter säger: "Som sådana innebär de formellt inte någon ny reglering utan är blott ett hjälpmedel när det gäller att uppnå en rättvis och likformig taxering i enlighet med lagens föreskrift."

Jag citerar vidare beträffande taxeringsnämnderna: "Till sin ledning har de anvisningarna från riksskatteverket. Dessa är inte några formellt bindande föreskrifter, men som jag redan sagt finns det givetvis ett starkt intresse av att nämndernas bedömningar blir likformiga."

Jag anser att det är oerhört angeläget att dessa synpunkter går fram. På det viset kan vi medverka till att lindra den oro som har skapats och till att öka möjligheterna att lösa dessa frågor på ett tillfredsställande sätt utan att ytterligare belasta skattedomstolarna.

Jag ber än en gång att få tacka statsrådet för svaret, och jag hoppas att statsrådet medverkar till att informationen om detta svars innehåll verkligen går ut både till deklareranter och till taxeringsnämnder, inte minst dessas ordförande.

Anf. 3 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! I samband med att jordbrukarna deklarerade i år har många av dem upptäckt att de kommer alldeles fel när det gäller värderingen av förmånen av fri bostad på jordbruksfastigheten. Flera av dem har hört av sig bl. a. till mig. Det är skälet till att jag har framställt den här frågan, och jag vill redan nu tacka Rolf Wirtén för svaret.

Om jag är rätt underrättad har man vid fastighetstaxeringsnämnderna i samband med behandlingen av de här frågorna i fjol strävat efter att bryta loss så många småbyggnader som möjligt från jordbruksfastigheten. I den mån detta har gått har man tillämpat den vanliga schablontaxeringen för dessa byggnader, och jordbrukarna har inte fått någon rätt till avdrag för underhåll och inte heller någon skyldighet att deklarerera bostadsförmån.

Dessa fastigheter kommer jag inte att diskutera här, för jag tycker att man har löst detta på ett riktigt sätt. Men de byggnader som inte går att bryta loss vill jag gärna diskutera med budgetministern.

Det är här fråga om byggnader som klart hör till jordbrukarens egen familjs möjligheter att bo på jordbruket. Dessa byggnader har tidigare slagits samman på det sättet att man har deklarerat *en* bostadsförmån för det totala antalet rum och en framräknad total bostadsyta. Enligt de nya bestämmelserna börjar man från botten, med den höga procentsatsen för *varje* bostadshus som tillhör jordbruket eller gården. Detta slår i väldigt många fall fullständigt fel – det har erfarenheten redan visat.

Jag har gett ett exempel på det i min fråga till budgetministern. Sedan jag

framställde den har ytterligare exempel haglat över mig. Jag har försökt att kontrollera dem på skattemyndigheterna, men det har inte varit möjligt, för där har man alldeles nyligen börjat sin granskning av deklARATIONERNA för jordbruksfastigheter. Allting tyder emellertid på att de nya bestämmelserna slår väldigt orättvist.

I länsanvisningarna sägs att bostadsförmånsvärdet beräknas för *varje* bostadsbyggnad till ett belopp motsvarande för helt år räknat 9 % av den del av bostadsbyggnadsvärdet som inte överstiger 100 000 kr. Det står också att till grund för beräkning av bostadsförmån för sådan mindre bostadsbyggnad läggs det dubbla bostadsbyggnadsvärdet. Det är detta som ger de här orimliga effekterna.

Jag vill med en bild på kammarens bildskärm visa ytterligare ett exempel. En hemmansägare i Nordvärmland – Rolf Wirtén känner honom f. ö. personligen – har tidigare haft ett värde på bostadsförmånen för sina bostadsbyggnader på 9 200 kr. Det är beräknat exakt efter länsanvisningarna. Vad händer i år? Jo, när han deklarerade i år fick han ta upp byggnad nr 1, som är taxerad till 125 000 kr. – det står inte på skärmen, men det är den – , och får ett värde på 10 500 kr. Bostadsbyggnad nr. 2, som består av två övernattningsrum och en liten förtambur och som används som gäststuga, t. ex. för barnen när de kommer på besök, osv., är taxerad till 50 000 kr. Han får då ett värde på 9 000 kr. för denna byggnad, eftersom taxeringsvärdet skall fördubblas och man skall börja från botten. Han får då ett totalt bostadsvärde på 19 500 kr.

Ekonomi- och budgetministern sade att han inte vill diskutera nivån. Jag skall inte gå in på den saken. Vi skall inte heller diskutera skillnaden mellan 9 200 och en fördubbling upp till 19 500, även om det finnes skäl att diskutera detta. Men vad jag framför allt vill diskutera är att om denna hemmansägare hade byggt till sin huvudbyggnad i stället för att bygga den lilla stugan, så hade han fått ett bostadsbyggnadsvärde på 225 000 kr., alltså 125 000 plus 2 gånger 50 000 kr. Vad hade han då fått för värde? Jo, han hade fått 15 700. Varför skall han då få ett högre värde när han delar upp bostaden på två byggnader? Jo, därför att anvisningarna enligt min mening är felaktiga. Han får en bättre och bekvämare bostad i samma storlek, om det hela ligger i en byggnad. Han får billigare uppvärmning och en ändamålsenligare lösning, och dessutom får han av taxeringsmyndigheterna ett mycket lägre värde.

Detta måste ses över. Nu säger statsrådet i svaret på två ställen att det finns löften om att man skall rätta till detta. Rolf Wirtén säger bl. a.: "Jag utgår ifrån att taxeringsnämnderna i sådana situationer kommer att göra den skälighetsbedömning som det till sist är fråga om." Det är jag tveksam till, herr budgetminister. Jag är personligen tveksam efter många år som taxeringsnämndsordförande, men jag har blivit ännu mer tveksam när jag talat med olika skattemyndigheter. De säger ungefär så här: Med de här nya bestämmelserna, där det anges att man skall gå på procentsatser, är man mer bunden än någon gång tidigare till dessa. Vi anser att det är en mer tvingande skrivning än någonsin tidigare. Skattemyndigheternas bedömning är att avvikelser kommer att bli mycket sällsynta. Det tror jag också.

*Om värderingen
av förmån av fri
bostad på jord-
bruksfastighet*

Måndagen den
29 mars 1982

*Om värderingen
av förmån av fri
bostad på jord-
bruksfastighet*

Däremot tror jag att det är värdefullt med det andra löftet i budgetministerns svar, där han säger:

”Viss kritik har redan riktats även mot de nya anvisningarna. Efter vad jag har inhämtat, avser riksskatteverket att inför 1983 års inkomsttaxering se över anvisningarna för värderingen och därvid göra en utvärdering av hur utfallet blivit vid 1982 års taxering beträffande beräkningen av förmånsvärdet.”

Jag tror att det är alldeles nödvändigt att man gör den utvärderingen. Jag vill fråga Rolf Wirtén: Kan vi utgå från att budgetministern, när man nu fått fram exempel av det slag som jag här angett, kommer att medverka till att det blir en omprövning av, som jag tycker, de fullständigt felaktiga anvisningarna.

Anf. 4 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Jag skall göra några kommentarer till interpellanten och frågeställaren i det här ärendet. Stig Josefson ställde en direkt fråga till mig, om jag anser att det varit en skälig behandling av den här frågan gentemot fastighetsägarna. Det är framför allt tidsskedet som Stig Josefson hade till bakgrund för sin fråga. Då vill jag bara säga att riksskatteverket enligt 16 § i taxeringskungörelsen skall senast den 15 november utfärda anvisningar för följande års taxering. Det är en reglering som finns och som verket här har följt.

Denna reglering är i och för sig inte någon nyhet, vilket också framgår av svaret. Vi har parallellfall när man bedömer sådana här förmåner i olika sammanhang; exempelvis värderingen av bilförmån har prövats av skattemotstol. Man har då bl. a. hänvisat till att en tid av året måste ha förflutit för att man skall kunna göra bedömningar av vad värdet egentligen skall vara. Det är anledningen till detta sena datum.

Man kan naturligtvis alltid diskutera detta, och jag tror säkert också att riksskatteverket är beredd att ta upp även den frågan till bedömning i det fortsatta arbetet.

Detta är bakgrunden, och den är formellt helt korrekt.

I övrigt noterade Stig Josefson att reglerna i det stora flertalet fall fungerar bra men att det har förekommit mindre lyckade utfall. Det var detta som Karl Erik Eriksson i sitt anförande uppehöll sig mycket kring, och han redovisade också ett konkret exempel.

Jag har redan sagt, fru talman, att jag naturligtvis ingalunda kan ge mig in på att diskutera de enskilda fallen, utan de får prövas i vanlig ordning på rättslig grund, om det finns anledning till detta.

Vad som ändå är värt att kommentera är naturligtvis själva grundprinciperna. Karl Erik Eriksson hänvisade till att anvisningarna har förändrats så, att man inte enbart skall se till ytan. Också en rad kvalitetskriterier kommer in i bedömningen. Jag tror att den förändringen är riktig. Det finns säkert många exempel av det slag som Karl Erik Eriksson visade på bildskärmen som i det tidigare systemet hade kunnat framställas som lika olyckliga. I det systemet såg man bara till ytan och tog inte hänsyn till standarden i bostaden i

övrigt i fråga om värme, kvalitet, läge och allt vad man nu kan ta in i bedömningen av en bostad.

Jag tror att det innebär en klar förbättring att man har breddat bedömningsunderlaget för de byggnader det gäller.

Det skall väl också sägas att dessa anvisningar har lett till både skärpningar och lättnader i beskattningen – det har alltså gått åt båda hållen. Detta finns det naturligtvis anledning att följa upp under det taxeringsår som är det aktuella, det första som anvisningarna tillämpats för. Det har också utlovats en utvärdering.

Jag tror att detta är vad vi får nöja oss med för dagen. Att gå in och göra några förändringar under löpande år, fru talman, är inte möjligt – det har jag redan sagt i mitt svar – utan riksskatteverket får göra den utvärdering som har utlovats, och sedan får man se till nästa år hur det slår.

Anf. 5 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! Statsrådet säger att det inte går att göra någonting åt detta under innevarande år, utan att man får rikta in sig på kommande år och göra en utvärdering innan dess. Jag vill dock säga att det finns något mycket viktigt att göra, och det gäller tolkningen av gällande bestämmelser, som statsrådet också tagit upp. Inte minst mitt anförande, liksom Karl Erik Erikssons anförande, visar att även vi gör olika tolkningar, och jag vet att taxeringsnämndsordförandena också gör olika tolkningar.

Jag anser att det är oerhört viktigt att den tolkning som framkommit i svaret till mig verkligen kommer ut. Då tror jag att vi den vägen kan klara upp en del av de problem som finns.

Jag har också exempel på hur värdena har höjts. Ett exempel från Borlänge visar en höjning från 11 800 kr. till 33 500 kr., och för en gammal man som är pensionär har förmånsvärdet höjts från 7 000 kr. till 19 980 kr. Dessa människor står i en oerhört besvärlig situation. Det är med stor oro och nästan ängslan som de har tagit kontakt med mig och frågat hur de skall göra.

Jag anser att man kan komma till rätta något med detta genom att statsrådets uttalande om hur reglerna skall tolkas får spridning.

Det jag åsyftade med exemplen i mitt förra anförande var rätt likartat det Karl Erik Eriksson framförde. Jag har särskilt mött problem med de bostäder som står tillfälligt oanvända. De har tidigare bara beskattats med garantiavgiften och får nu ett förmånsvärde som kan bli ganska högt, eftersom just den höga procentsatsen tillämpas från början. Då blir förmånsvärdet rätt betydande även vid ett relativt lågt taxeringsvärde.

När det gäller frågan om retroaktiv lagstiftning gjorde statsrådet mig något förvånad, även om jag förstår att statsrådet i sin ställning inte kan säga så mycket beträffande denna punkt. Men för mig, som tillhörde fastighetstaxeringskommittén och vet vilken påtryckning det var för att villaägarna redan innan taxeringsvärdena kom fram i första instans skulle få veta hur beskattningsreglerna skulle verka, är det litet oroande att vi för jordbrukets del inte får besked förrän tiden för överklagande av taxeringen är utgången.

Nr 110

Måndagen den
29 mars 1982

*Om värderingen
av förmån av fri
bostad på jord-
bruksfastighet*

*Om värderingen
av förmån av fri
bostad på jord-
bruksfastighet*

Jag anser att det är ett ganska allvarligt fel som riksskatteverket har gjort på den punkten.

Till sist vill jag ställa frågan direkt till statsrådet: Vill statsrådet medverka till att dessa anvisningar som gäller hela året, och som man egentligen bör känna till under det löpande året, inte längre fastställs i december? De kan väl fastställas något tidigare än precis innan året är slut.

Anf. 6 Tredje vice talmannen KARI, ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Låt mig säga till Rolf Wirtén att vi på många punkter är överens. Jag tror att det är bra att man nu går efter standard mer än man gjorde tidigare. Där är vi helt överens. Jag tror också att det är värdefullt att taxeringsnämnder med hänsyn till enkelheten i dessa procentsatser har mycket klara regler att gå efter. Det var det jag försökte säga. Jag tror att det blir väldigt få avvikelser och skälighetsbedömningar, och det tror jag är bra. Därför tror jag inte att alltför många deklaranter skall ha hopp om att få ändringar till stånd genom det löfte budgetministern gav i sitt svar.

Nu känner jag budgetminister Rolf Wirtén mycket väl, och jag vet att om man skall få honom att verkligen tänka igenom detta problem måste man ha mycket starka sakskaäl – detta säger jag som en eloge – och därför har jag tagit fram ett exempel till, som är ännu kraftfullare än det förra. Detta är ett tänkt exempel, men jag har kollat det med skattemyndigheten, där man tror att det kommer att bli många sådana fall. Innan vi går igenom exemplet vill jag säga att jag hoppas att Rolf Wirtén och de andra lyssnarna förstår att jag skjuter in mina pilar på orättvisorna i de nya anvisningarna mellan dem som har flera byggnader för sin familjs skull och dem som har allt samlat i en gedigen byggnad. Här har jag utgått från att alla tre byggnaderna har samma standard, värderade precis efter de regler vi är överens om. Den ene hemmansägaren har *en* stor byggnad – kalla det gärna en liten herrgård – under det att den vanlige hemmansägaren har sin egendom fördelad på *tre* små byggnader. I det senare fallet har vi jordbruket med småhusen – med bra standard alla tre – som får 28 200 i bostadsförmånsvärde. I det förra fallet får byggnaden som har 330 000 i taxeringsvärde, och inte är någon dålig byggnad, ett bostadsvärde på 15 700. Den byggnaden har samma yta som de tre tillsammans, samma antal rum och samma standard. Det är detta som jag tror att riksskatteverket och de som har gjort anvisningarna inte har tänkt igenom. Därför är jag också, liksom Stig Josefson, tacksam för att budgetministern lovar att se över anvisningarna. Ta med dessa exempel, samla in många liknande – och jag är övertygad om att Rolf Wirtén, med den saklighetsbedömning som brukar prägla hans ställningstaganden, kommer att se att här föreligger orättvisor som behöver rättas till inför kommande års taxering.

Anf. 7 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Jag skall gärna till Stig Josefson säga att jag tror att det är bra om man får ut dessa anvisningar så tidigt som möjligt. Jag har ingen annan uppfattning och skall försöka verka för det. Om vi skall göra en utvärdering

kan det i och för sig vara svårigheter att anpassa den till erfarenheterna av innevarande års arbete. Men jag håller i princip med om att man skall försöka få ut besked så snabbt som möjligt, så att de berörda vet vad de har att rätta sig efter.

När det gäller Karl Erik Erikssons andra exempel så tycker jag, fru talman, att det måste vara tunga argument för att man bara skall följa med. Det är väl inte alldeles givet, Karl Erik Eriksson, att det är så mycket bättre att ha bostadsytan samlad i ett hus än att ha den fördelad på två eller tre hus. Det går säkert att se förmåner med en fördelning på flera fastigheter. Jag kan visst tänka mig att det inkomstmässigt går väl så bra att få ekonomi på tre mindre byggnader på en jordbruksfastighet än på en stor herrgårdsbyggnad, som Karl Erik Eriksson talade om här. Onekligen är det lättare att få hyresgäster och på så vis skaffa sig inkomster, om man har bostadsytan fördelad på tre olika byggnader. Det är väl inte alldeles givet att det är enbart nackdelar med att ha ett stort antal rum fördelade på mer än ett hus. Det kan vara tvärtom också, föreställer jag mig.

Allt detta är sådant, fru talman, som man får se på och undersöka hur de nya anvisningarna har slagit ut. Sedan får vi återkomma. För dagen finns det ingen anledning att ge sig direkt in på hur de gällande anvisningarna skall se ut.

Anf. 8 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Jag säger inte att det enbart är en fördel att ha bostadsytan samlad i en byggnad, men jag anser inte att det kan vara till så stor nackdel att det bör värderas 10 000 kr. lägre per år än att ha ytan fördelad på tre byggnader. Det finns nämligen avjorda fördelar i stort för familjen att ha sin bostad i en byggnad. Det är lättare att uppvärma den och mer ändamålsenligt.

Budgetministern säger här att det går lättare att få ekonomi på tre byggnader. Får jag tolka det så att budgetministern menar att anvisningarna är skrivna så, att t. ex. byggnad nr 2 med 50 000 kr. i taxeringsvärde, som får ett åsatt förmånsvärde av 9 000 kr., kan hyras ut för 9 000 kr. utan att vederbörande hemmansägare behöver ta upp det beloppet för beskattning? Får byggnad nr 3 hyras ut för 7 200 kr.? Hur skall man annars få ekonomi på byggnaderna, om man inte får ta in dessa hyressummor? Annars blir det ingen ekonomi med att ha ytan uppdelad på flera byggnader.

Till sist vill jag för tredje gången säga att jag är tacksam för att Rolf Wirtén lovat att se över dessa bestämmelser till nästa år.

Anf. 9 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! Anledningen till att man har missförstått de nya bestämmelserna och att, som jag sade i mitt första inlägg, även taxeringsnämndsordförande har gjort det är naturligtvis att vi nu har ett liknande system med procentsats på taxeringsvärden både när det gäller villaschablon och när det gäller jordbruksfastigheter. Skillnaden är ju att när det gäller villafastigheter är den bindande, medan det för jordbruksfastigheter är som statsrådet har

sagt, fråga om ett hjälpmedel för att uppnå en rättvis taxering. Det är framför allt det jag hoppas skall komma ut till berörda instanser. Sedan anser jag att våra taxeringsnämnder, när de med bestämdhet vet hur bestämmelserna skall tolkas, kommer att beakta detta. Den uppfattningen har jag om våra taxeringsnämnder.

Därmed vill jag än en gång tacka statsrådet för svaret.

Anf. 10 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Bara ett par korta kommentarer.

Det är ju helt riktigt, som Stig Josefson säger, att det är angeläget att vad som här har sagts kommer ut till de berörda, och jag är övertygad om att en interpellationsdebatt av det här slaget har sitt intresse för dem som handlägger taxeringsfrågor. Jag känner mig rätt övertygad om att man i de kretsarna kommer att ta del av den här debatten.

Får jag sedan till Karl Erik Eriksson säga att när det gäller de förmåner som vi nu diskuterar, så är det ju fråga om en hyresfri bostad. Vad jag förde in i debatten i min föregående replik var möjligheten att alternativt utnyttja ett bostadsbestånd på en jordbruksfastighet. Men vad den här frågan enbart gäller är ju en hyresfri bostad för ägaren.

Anf. 11 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Då har vi tolkat bestämmelserna lika, Rolf Wirtén och jag.

Med anledning av detta vill jag bara till sist säga att det för den hemmansägare, som har bostaden fördelad på tre byggnader och får ett bostadsförmånsvärde på 28 200 kr., är en omöjlighet att få ekonomi i det hela, jämfört med den som har en byggnad och får ett bostadsförmånsvärde på 18 900 kr.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1981/82:158 om lokaliseringen av tingsrätten i Örebro

Anf. 12 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Fru talman! Byggnadsstyrelsen har föreslagit regeringen att Örebro tingsrätt får nya lokaler i Örebro slott. Med anledning härav har Helge Hagberg frågat budgetministern om denne är beredd att tillmötesgå en stark opinion i Örebro som är mot att tingsrätten lokaliseras till slottet och som förordar att andra lösningar prövas. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Bakgrunden till byggnadsstyrelsens förslag är den dåliga lokalsituationen för Örebro tingsrätt. Tingsrätten har f. n. lokaler dels i det kommunägda rådhuset, dels i ett äldre, statligt tingshus. Lokalerna är i dåligt skick och erbjuder en bristfällig arbetsmiljö. Dessutom innebär det för en tingsrätt

särskilda nackdelar att ha lokalerna splittrade på olika håll. Byggnadsstyrelsens förslag innebär att tingsrätten inryms i slottet utan att vare sig landshövdingens residens med representationslokaler eller rikssalen med biutrymmen påverkas. Den del av länsstyrelsens personal som nu arbetar i slottet avses, i avvaktan på en planerad andra etapp av ett landsstatshus, att få sina arbetsplatser förlagda till andra lokaler i Örebro.

Örebro kommun, som tidigare verkat för att tingsrätten skulle flytta från rådhuset, föreslog våren 1981 att den samlade tingsrätten skulle lokaliseras till rådhuset. Örebro läns landsting föreslög i december 1981 att tingsrätten skulle lokaliseras till gamla Folkets hus i Örebro. Byggnadsstyrelsen har utrett dessa två lösningar och, i likhet med domstolsverket och Örebro tingsrätt, funnit dem mindre lämpliga.

I 1982 års budgetproposition anmälde jag att beredningen av frågan om tingsrättens lokalisering till slottet ännu inte var avslutad i regeringskansliet men att det – om beredningen skulle leda till att man följer byggnadsstyrelsens förslag – är angeläget att medel finns anvisade för ändamålet. I budgetförslaget beräknades därför medel för den föreslagna ombyggnaden. Riksdagsbehandlingen av anslagsfrågan pågår f. n. När den är avslutad kommer vi att ta upp ärendet på nytt inom regeringen.

Anf. 13 HELGE HAGBERG (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Frågan om Örebro slotts framtida användning har blivit en angelägenhet för hela Örebro län. Länsstyrelsen och dess olika organ, inkl. länsantikvarien, har tillsammans med landstingets skilda organ, t. ex. dess förvaltningsutskott och byggnadsnämnd, liksom kommunstyrelsen i Örebro och Örebro kulturnämnd bestämt motsatt sig att tingsrätten får sin lokalisering till slottet. Riksantikvarien liksom landsantikvarien tillsammans med styrelsen för Örebro läns museum har också gått emot detta förslag. Länsturistnämnden och Örebro turistnämnd har tagit ställning för att slottet behålls som tillgängligt för allmänheten. Örebro läns hembygdsförbund och Örebro hembygdsförening vurmar för att de kulturhistoriska miljöerna görs levande för allmänheten.

Tingsrättens personal, nämndemannaföreningen och personalen på länsstyrelsen arbetar för en annan lösning än att tingsrätten får sin placering till slottsbyggnaden. Partierna, liksom andra organisationer, lokalpressen och enskilda personer, har alla ställt sig bakom uppfattningen att slottet blir en levande och för allmänheten tillgänglig yta med museum och arbetsplats.

Jag har ombetts av de övriga partiernas ledamöter på Örebrobanken med undantag av Bengt Wittbom, som talar för moderaterna, att understryka att också de sluter upp på den ståndpunkt jag här redogjort för.

Justitieministern lämnade i sitt svar uppgiften att landstinget liksom Örebro kommun gett uppslag till annan lösning av tingsrättens lokalisering. Således säger landstinget att när Örebro folkhögskola flyttar från sina lokaler kan dessa bli tillgängliga för tingsrätten. Örebro kommun uttalar att rådhuset och omkringliggande fastigheter mycket väl kan utgöra en lösning av den

Måndagen den
29 mars 1982

*Om lokaliseringen
av tingsrätten i
Örebro*

angelägna frågan om lokaler för tingsrätten.

Vad som förbryllar i sammanhanget är att byggnadsstyrelsen framhärdat i sin uppfattning, att tingsrätten skall till slottet. De regionala och lokala organ som har en annan uppfattning får inte gehör för sin önskan att diskutera lokalisering och planlösningar som tillfredsställer såväl tingsrättens behov som den lokala opinionens synpunkter. Vi önskar att regeringen skall ge direktiv som gör att det blir möjligt att resonera förutsättningslöst.

Staten har ett kulturpolitiskt ansvar för kulturminnesvårderna och för att de kulturhistoriska värdena görs tillgängliga för allmänheten. Jag förutsätter att regeringen kommer att ta detta sitt ansvar. Därmed tillmötesgår regeringen även den starka opinion som finns i den här frågan. Vi får också hoppas att regeringen klarar att lösa den för tingsrätten så angelägna lokalfrågan. Nu har jag fått svaret av justitieministern. Men frågan var: Är regeringen beredd att tillmötesgå den starka opinion som finns mot lokalisering till slottet av tingsrätten? Det är den frågan jag hoppas få svar på.

Anf. 14 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag vill inledningsvis instämma vad gäller den faktaredovisning som Helge Hagberg här har givit med anledning av interpellationen och understryka dessa synpunkter.

Det som gör oss bekymrade i Örebro län är att vi tycker att frågan om Örebro slotts framtid hanteras som om det i första hand gällde hur tingsrätten i Örebro skall få bästa möjliga lokaler. Jag tycker att jag fått detta bekräftat, när jag tagit del av statsrådets svar.

Det främsta skälet till att även jag tar till orda i den här debatten är att jag vill understryka för statsrådet och för regeringen att i Örebro är den här frågan större än så. Därför måste vi, på de sätt som vi har möjlighet att utnyttja, redovisa att Örebro slott har varit och är betydelsefullt för kulturlivet i Örebro. Slottet betyder mycket för örebroarna, vilket man bevisat i aktiv handling vid ett flertal tillfällen. Bl. a. har örebroarna vid ett par tillfällen ställt upp och stöttat sitt slott ekonomiskt genom att samla in pengar för att hålla slottet någorlunda i stånd. Enligt de uppgifter som jag har inhämtat är rikssalen renoverad med hjälp av insamlade medel. Det här om något visar ju att örebroarna känner för sitt slott. Därför måste regeringen vid hanteringen av frågan verkligen också ta in den här dimensionen i sin bedömning.

Det är så som Helge Hagberg har redovisat här, att olika instanser i Örebro och i Örebro län har ställt upp för att erbjuda alternativa placeringar av tingsrätten. Det finns således ett flertal olika möjligheter att placera tingsrätten i ändamålsenliga lokaler i Örebro. Det är självklart att ingen i Örebro vill att tingsrätten skall arbeta i undermåliga lokaler. Men det är också uppenbart att ingen i Örebro vill att slottet skall användas på ett sådant sätt att det blir mindre tillgängligt för invånarna i Örebro.

Jag tycker att statsrådets svar är undvikande. Örebroarna har, på alla de sätt som Helge Hagberg har visat, givit sin ståndpunkt till känna, och regeringen har – vid ett flertal tillfällen, – genom uppvaktningar gjorts

uppmärksam på örebroarnas engagemang. Min fråga till statsrådet Petri är därför: Är statsrådet beredd att vid beredningen av den här frågan ta med i bedömningen inte bara nödvändigheten av att skaffa Örebro tingsrätt ändamålsenliga lokaler utan också den absolut enhetliga opinion som har redovisats från Örebro län?

Anf. 15 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Fru talman! Jag kan förstå de örebroare som vill att slottet skall bli museum eller användas för andra kulturella ändamål. Jag kan också hålla med om att man självfallet inte får betrakta detta bara som en fråga om lokaler för tingsrätten. Men man måste realistiskt konstatera att det är en ekonomisk fråga, och det är svårt att f. n. se några realistiska ekonomiska möjligheter för staten att tillgodose en önskan att använda slottet för kulturella ändamål. Finansieringen av sådana ändamål får, så vitt jag kan se, ankomma på lokala intressenter som kommun eller landsting. Några erbjudanden om finansiering från dessa intressenter har mig veterligt inte gjorts.

Som jag nämnde i mitt svar kommer frågan om tingsrättens lokalisering att tas upp igen sedan riksdagen behandlat anslagsfrågan och haft möjlighet att säga sitt. Vill man från Örebrohåll att regeringen skall överväga ett användande av slottet för kulturella ändamål, bör de intresserade snarast lämna besked om vilka preciserade åtaganden av ekonomisk natur man är beredd att göra. Det rör sig om en årlig hyreskostnad i storleksordningen en halv å en miljon kronor.

Jag vill också något kommentera vad som har sagts om tillgängligheten. Jag kan nämligen förstå den synpunkten.

Byggnadsstyrelsens förslag innebär inte att rikssalen berörs, inte heller att landshövdingens bostads- och representationslokaler berörs. Det rör enbart den del av slottet som f. n. kan sägas vara kontoriserad.

Vad jag kanske inte riktigt kan förstå är att tingsrätten, som är lika gammal som Örebro, inte skulle vara en passande hyresgäst i det gamla anrika riksfästet. I och för sig tycker jag att en tingsrätts verksamhet är väl förenlig med slottets historiska roll. Jag vill också poängtera att en tingsrätt arbetar under stor öppenhet i jämförelse med annan statlig verksamhet. Rättegångarna t. ex. är ju offentliga. Jag vill bara understryka att det är en aspekt som ibland har kommit bort i diskussionen.

Än en gång vill jag säga att jag är öppen för uppslag och erbjudanden från Örebrohåll, men de måste komma med kort tidsutdräkt.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 16 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Jag har naturligtvis ingen fullmakt att på stående fot göra några åtaganden som kan betyda kostnader för t. ex. Örebro kommun när det gäller eventuella lokaliseringar av museala ytor i slottet. Men det riktiga vore naturligtvis – det är också viktigt – att man satte sig ner och gemensamt

Nr 110

Måndagen den
29 mars 1982

*Om lokaliseringen
av tingsrätten i
Örebro*

Måndagen den
29 mars 1982

*Om lokaliseringen
av tingsrätten i
Örebro*

beredde frågan. Det skall väl inte vara nödvändigt att kommunicera per brev. Det skulle alltså vara mycket bättre om parterna satte sig ner och gemensamt beredde frågan. Men det har hittills inte varit möjligt.

Jag tror att byggnadsstyrelsen har lagt in litet för mycket prestige i frågan. Man har t. o. m. uttalat att man skulle kunna tänka sig att ha en fabrik i slottet. Det tycker vi är rätt upprörande.

Om inga initiativ tas som gör det möjligt för de lokala myndigheterna, kommunen och även landstinget, att diskutera frågan, är jag rädd för att det blir ett beslut i den riktning som byggnadsstyrelsen har rekommenderat. Det är nödvändigt med seriösa diskussioner och en beredning av frågan innan regeringen fattar sitt beslut. Jag förstår att regeringen behöver ett underlag. Men är det bara initiativ och kontakter som skall till, tror jag att den lokala instansen – kommunen och landstinget, och även andra intressenter – kommer att ställa upp.

Jag hoppas att vi får en chans när det gäller lösningen av denna fråga.

Anf. 17 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det var välgörande att höra justitieminister Petris senaste inlägg i detta. Det som sades vittnar ju om en väsentligt mer nyanserad syn på användningen av Örebro slott än vad som framgår av interpellationssvaret. Jag kan inte tolka det som justitieministern sade annat än på följande sätt. För det första är regeringen beredd att ställa den tid till förfogande som de lokala instanserna i Örebro län behöver, för att de skall kunna samla sig till ett lokalt initiativ och för en framställning till regeringen. För det andra är regeringen beredd att ta stor hänsyn till detta initiativ. Samtidigt är regeringen beredd att medverka till att slottet används på ett sådant sätt att det blir maximal öppenhet.

Vidare instämmer jag med justitieministern när han säger att Örebro tingsrätt är en gammal institution och att arbetet vid en tingsrätt till viss del sker ganska öppet. Men jag är inte alldeles övertygad om att örebroarna går för att lyssna på en rättegång i samma utsträckning som de går på museum eller i andra sammanhang besöker sitt slott. Den aspekten gör mig kanske litet mer tveksam. Även om tingsrättens förhandlingar är öppna för allmänheten, tvivlar jag på att örebroarna i någon större utsträckning har särskilt stort intresse av att besöka slottet i det sammanhanget.

Jag hoppas mot denna bakgrund att justitieministern är beredd att nu deklarerar att den tolkning som jag har gjort av justitieministerns andra inlägg är riktig, dvs. att det skall uppfattas som en signal till kommun, landsting och andra intressenter i Örebro län att sätta i gång och arbeta fram förslag så snabbt som möjligt och att regeringen är beredd att ta hänsyn till sådana insatser.

Anf. 18 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag vill bara än en gång understryka att jag är beredd att diskutera lokala initiativ i frågan men också att det är bråttom. Frågan är inte ny, utan det har faktiskt funnits ganska lång tid för de lokala intressenterna

att diskutera den. Jag är angelägen om att frågan drivs med den största skyndsamhet, så att vi skall kunna komma fram till ett förslag som förhoppningsvis är acceptabelt för alla inblandade.

Nr 110

Måndagen den
29 mars 1982

Anf. 19 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det är skönt att vi får den här bekräftelsen av justitieminister Petri. Jag vill avslutningsvis bara säga att det hade funnits möjligheter att väsentligt tidigare ge de här klara signalerna, nämligen i samband med att olika intressenter i Örebro län – länsstyrelse, kommun, landsting och andra – på olika sätt har givit till känna samma mening som Helge Hagberg och jag nu fört fram till justitieministern. Jag är därför övertygad om att det kan komma snabba initiativ från Örebro.

*Om lokaliseringen
av tingsrätten i
Örebro*

Anf. 20 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Jag vill poängtera att riksantikvarieämbetet har uttalat att en lokalisering av tingsrätten till slottet skulle medföra olägenheter med tanke på intresset av att bereda tillgänglighet för allmänheten i lokalerna.

Jag är verkligen glad över det svar som jag har fått från justitieministern. Jag ställde min fråga till ekonomi- och budgetministern Wirtén, och dennes parti har ju när demokrati på sitt program. När demokratin går ju ut på att man skall lyssna på lokala opinioner. Även om svaret har lämnats av justitieministern, hoppas jag att det skall gälla för hela regeringen.

När jag gick över Klara kyrkogård i morse spelade klockorna "Din klara sol går åter upp". Jag hoppas att vi nu har fått en signal till att en klar sol har gått upp också för den här frågans fortsatta behandling.

Anf. 21 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag har länge följt debatten i denna fråga, och jag vill bara understryka att jag tycker att den i alldeles för hög grad har gällt vad slottet inte skall användas till. Det intressanta är att få fram en konkret debatt om vad slottet skall användas till och även att få till stånd en finansiering av den användningen.

Anf. 22 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det kan jag hålla med justitieministern om. Vi har dock från Örebro läns och från Örebros sida upplevt svårigheter att få gehör för den syn som vi på lokalt håll har på användningen av Örebro slott. Jag tycker att vi i denna debatt har fått en bekräftelse från justitieministern på att regeringen i sin slutliga bedömning av användningen av Örebro slott kommer att ta hänsyn till den bredare syn på slottets användning som vi har på lokalt håll i Örebro, och det är viktigt för oss att understryka detta.

Jag vill än en gång konstatera att vi i dag har fått bekräftelse på att Örebro läns syn på användningen av slottet kommer att väga mycket tungt när regeringen slutgiltigt intar sin ståndpunkt. Principen att slottet skall användas på ett sådant sätt att det erbjuder maximal tillgänglighet för örebroarna är viktig för oss, och som det verkat av debatten i dag kommer

*Om vakantsätt-
ningen av vissa
domartjänster*

den principen att vara viktig också för regeringen vid frågans slutliga avgörande.

Anf. 23 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Det har här framlagts vissa förslag om att lokalisera annan verksamhet till slottet.

Örebro läns museum har behov av ytterligare lokaler, och man har angett detta uppslag som en lösning när det gäller utnyttjandet av slottet. Man skulle också kunna flytta dit länsorgan och kommunala organ av typ Örebro läns turistnämnd, och det skulle vara mycket intressantare att föra en diskussion i dessa avseenden. Jag tror att det finns många uppslag som skulle kunna leda fram till en lösning som innebär att man går till mötes den lokala opinionen och samtidigt klarar tingsrättens lokalisering i annan ordning.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1981/82:161 om vakantsättningen av vissa domartjänster

Anf. 24 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Rune Rydén har frågat mig hur jag vill förklara att domstolarnas rättskipande verksamhet inte värderas högre än att den kan sättas åt sidan för att uppnå en kortsiktig budgetteknisk besparing.

Bakgrunden till Rune Rydéns interpellation är ett beslut av regeringen den 11 februari 1982 i fråga om ledigförklarande m. m. av vissa domartjänster. Beslutet gäller sådana ordinarie domartjänster inom de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna som tillsatts av regeringen efter förslag av tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet, dvs. tjänster som rådman, hovrättsråd och kammarrättsråd samt de flesta tjänsterna som lagman i tingsrätt och länsrätt.

Regeringsbeslutet innebär att man för återstoden av innevarande budgetår i princip inte får ledigförklara sådana domartjänster som blir lediga och skall avbryta sådana pågående tillsättningsförfaranden där tjänsteförslagsnämnden ännu inte har avgett förslag. Tjänsterna skall i stället hållas vakanta och – utom i fråga om lagmanstjänster – inte uppehållas med vikarie. Domstolsverket får efter samråd med de berörda domstolarna från fall till fall medge undantag från regeringens beslut. Beslutet gäller inte sådana domstolar där det bara finns en ordinarie domare.

Domstolsverket har i anslutning till regeringsbeslutet utnyttjat möjligheten att göra undantag. De flesta av de redan ledigförklarade tjänsterna har behandlats av tjänsteförslagsnämnden den 10 mars 1982 och förslagen kommer att redovisas till regeringen inom kort. Domstolsverket kommer därvid att förorda att tjänsterna, om inte särskilda skäl talar emot det, tillträds tidigast den 1 juli 1982. Huvudparten av de tjänster som inte var ledigförklarade när regeringen meddelade sitt beslut har nu ledigförklarats

och kommer att behandlas av tjänsteförslagsnämnden den 28 april 1982. I praktiken innebär detta att regeringen kan meddela beslut om tillsättning av dessa tjänster under juni månad.

Vad det är fråga om är alltså en mindre tidsförskjutning i tillsättningsförfarandet. Att i detta utläsa någon sidovörnad för domstolarnas rättskipande verksamhet förefaller mig långsökt. Så mycket står klart att det i dagens statsfinansiella läge är särskilt nödvändigt att hålla sig inom de ekonomiska ramar som riksdagen har anvisat. Regeringsbeslutet är ett uttryck för regeringens budgetansvar och syftar till att för det innevarande budgetåret eliminera eller i vart fall begränsa ett befarat anslagsöverskridande. Även domstolsverket och domstolarna har att gemensamt se till att medelsförbrukningen inte överskrider givna ramar. Jag är övertygad om att de också kommer att ta sin del av det ansvaret.

Anf. 25 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Justitieministern har i sitt svar inte berört vad som är det mest uppseendeväckande med regeringens beslut att suspendera tillsättningen av ordinarie domartjänster. Såsom en grundprincip har av ålder ansetts gälla att domstolarna skall ha ordinarie tjänster i den utsträckning som det är organisatoriskt möjligt. Detta uttalades senast i samband med grundlagens tillkomst. Det kan sägas vara ett uttryck för den betydelse man fäster vid den rättskipande verksamheten i landet.

Justitieministern har inte gjort gällande att tjänsterna inte behövs. Tvärtom är det så att arbetsbördan håller på att bli domstolarna övermäktig; domstolarna framhåller att de i flera fall nått den gräns där förmågan att fullgöra uppgifterna på ett riktigt sätt är allvarligt satt i fara. Utan någon hänsyn till denna konstitutionella princip har regeringen således vidtagit en åtgärd som torde vara utan varje tidigare motsvarighet. Våra domstolar har en ställning som skiljer dem från förvaltningen i övrigt. Att detta inte beaktats är enligt min uppfattning högst anmärkningsvärd, eller har justitieministern en annan syn på domstolarna i detta avseende?

Justitieministern hänvisar till regeringens budgetansvar och till nödvändigheten att ta till vara alla möjligheter att hålla sig inom de av riksdagen anvisade ramarna. Detta är berömvärt. Budgetansvaret medför dock inte en skyldighet att vidta en sådan extraordinär åtgärd som nu skett. Om justitieministern finner att den dömande verksamheten inte kan tillgodoses inom ramen för de av riksdagen beviljade anslagen, bör det självfallet vara en fråga av sådan vikt att riksdagens uppmärksamhet fästs därpå, så att ställning kan tas till behovet av tilläggsanslag. Justitieministern har ju i andra sammanhang begärt resursförstärkning för bl. a. polis- och åklagarmyndigheterna.

I svaret upplyses också att huvuddelen av tjänsterna är föremål för tillsättningsförfarande genom att domstolsverket utnyttjat den möjlighet att göra undantag som regeringsbeslutet innehöll. Det verkar som om man därmed vill säga att beslutet i praktiken inte har haft någon effekt. Man

frågar sig då varför det alls behöves.

Allt talar således för att beslutet upphävs omedelbart, så att tillsättningen av ordinarie domartjänster kan få ske i former som stämmer överens med vad som är brukligt i vårt land. Är justitieministern beredd att verka för detta?

Anf. 26 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag tror att jag först måste uppehålla mig litet vid vad detta beslut egentligen innebär. I realiteten innebär det att vissa yngre domare får sin befodran till ordinarie domartjänst någon månad senare än vad som eljest skulle ha varit fallet. Det innebär således *inte*, vilket man kunde få ett intryck av när man hörde Rune Rydén, att den dömande verksamheten inte blir fullgjord. I själva verket har vi på domarbanan ett stort antal assessorer och andra högt kompetenta domare, som kommer att på ett fullständigt tillfredsställande sätt fullgöra de domaruppgifter som det är fråga om här. Det har naturligtvis inte funnits någon anledning att gå till riksdagen och begära extra anslag utifrån dessa synpunkter.

Visst ansluter jag mig till principen om att huvuddelen av domargöromålen skall fullgöras av ordinarie domare. Så sker också, vilket inte hindrar att man från tid till annan måste hålla tjänster vakanta. Det har man gjort här någon månad extra, men jag kan inte se att det på något sätt har rubbat tron på vare sig domstolarna eller möjligheterna att fullgöra arbetsuppgifterna.

I och för sig har jag all aktning för domstolarna – jag är själv gammal domstolsjurist – men jag har också aktning för riksdagen, som efter fullgjord prövning har fastställt de anslag det gäller.

Anf. 27 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Det har tidigare varit så, att riksdagen har beslutat ge anslag till ett visst antal tjänster. Om det inte räcker, får man begära mer pengar. I det här känsliga fallet bör regeringen inte ta sig frihet att gå emot principen att domstolarna skall ha ordinarie tjänster i den utsträckning som det är organisatoriskt möjligt. Det var med stor tillfredsställelse jag här noterade justitieministerns svar på min fråga. Han anslöt sig till den nämnda principen och uttryckte också sin respekt för riksdagen. Riksdagen bör enligt min uppfattning i stället få möjlighet att besluta om dimensioneringen i ett sådant här fall. Det finns enligt min uppfattning klara gränser för vad man kan tillåta sig ur konstitutionell synpunkt. Det är ingen tvekan om att man på många håll är upprörd över de principiella synpunkterna när det gäller regeringens beslut i det här ärendet.

Låt mig, herr talman, också få ta upp den tekniska sidan av regeringsbeslutet.

För det första kan man efter justitieministerns svar fråga sig: Vari ligger den praktiska besparingen? De icke-ordinarie domarna har visserligen lägre lön, men när de placeras i domstolarna – som justitieministern här antydde – där det finns vakanser, så uppstår extra kostnader för statsverket i form av t. ex. traktamenten. Därigenom försvinner i de flesta fall den skillnad i lön

som finns. Att denna skillnad likväl kan bestå, beroende på att lön och traktamenten redovisas över olika budgetanslag, är enligt min uppfattning ett mer än lovligt inskränkt besparingsätt.

För det andra: Om man nu vill uppnå en budgetredovisad besparing, varför kunde man inte låta tillsättningsförfarandet fortgå men tillsätta tjänsterna först den 1 juli, så att det belastar nästa budgetår? Det hade visserligen också varit principiellt felaktigt, men mindre kännbart och uppseendeväckande.

För det tredje: Om justitieministern nu håller fast vid regeringsbeslutet, kan han då lova att det inte blir flera liknande smärre tidsförskjutningar i framtiden och att det här således är en engångsåtgärd?

Anf. 28 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Jag vill bara klara ut ett par saker.

Några konstitutionella hinder föreligger icke för dessa åtgärder. Det finns ingenting i vår grundlag som hindrar att en domartjänst hålls vakant. I själva verket sker det från tid till annan och måste så ske.

Jag tar därefter upp frågan om besparingen. Såvitt jag kan förstå äger besparingen rum på två sätt. Bl. a. sker det genom att vissa domaruppgifter kommer att utföras till något lägre lön, som herr Rydén nämnde. Förmodligen får det också den konsekvensen att domstolarna tar in något färre personer på domarbanan. I dag är läget kanske att vi har litet för många personer på denna bana – detta med hänsyn till att kommittéverksamheten minskar och att antalet högt kompetenta personer som är kommittésekreterare minskar; dessa personer får då i stället arbeta på domarbanan. Därför kommer säkerligen en besparing att ske. Hur stor den blir kan icke bedömas förrän vi har facit framför oss.

Rune Rydén frågade till sist om det blir fler sådana här beslut. Mitt svar är: Det hoppas jag inte. Jag hoppas att budgetramarna skall kunna hållas och att den verksamhet som domstolarna bedriver och som är så viktig skall kunna bedrivas utan ytterligare sådana här beslut.

Anf. 29 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern alldeles speciellt för den sista delen av hans svar, eftersom han där uttalade en förhoppning om att man inte skall behöva fatta sådana här beslut i framtiden.

Det är ju, som jag har sagt tidigare, en grundprincip – justitieministern har inte heller uttryckt sig annorlunda – att domstolarna skall ha ordinarie tjänster i den utsträckning som det är organisatoriskt möjligt. För att visa vilken oro det här har väckt ute på fältet vill jag citera ur ett brev som jag helt nyligen fått. Där står: "Den begränsning av domstolarnas resurser som faktiskt sker genom vakantsättningen kan därför inte accepteras. I detta sammanhang bör också beaktas gällande domförhållningsregler. För hovrättens del innebär de att minst en ordinarie domare utöver ordföranden måste delta i avgörandena. Blir en ordinarie domartjänst på en avdelning vakantsatt uppkommer en orimlig arbetsbörda för de övriga med hänsyn

Måndagen den
29 mars 1982

*Om vakantsätt-
ningen av vissa
domartjänster*

bl. a. till mängden av sittningar.”

Jag tycker att det här klart visar vilken oro man har känt ut på fältet. Det är därför tillfredsställande att höra justitieministerns svar, att han betraktar det här som en engångsföreteelse och att det inte skall upprepas.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1981/82:151 till jordbruksutskottet

6 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1981/82:17-19

Skatteutskottets betänkanden 1981/82:43, 44 och 48

Justitieutskottets betänkanden 1981/82:36, 37 och 42

Lagutskottets betänkande 1981/82:24

Socialutskottets betänkanden 1981/82:34 och 35

Kulturutskottets betänkande 1981/82:20

Utbildningsutskottets betänkanden 1981/82:16 och 19

7 § På förslag av tredje vice talmannen beslöt kammaren kl. 12.16 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

8 § Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

9 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1981/82:162 Begränsning av användningen av klinisk undersökning vid misstanke om trafiknykterhetsbrott

1981/82:163 Ändring i atomansvarighetslagen (1968:45)

1981/82:164 Ansvarighet för taltidningar

1981/82:165 Förslag till konkurrenslag

1981/82:172 Förbud mot omskärelse av kvinnor

10 § Anmäldes och bordlades

Kulturutskottets betänkande

1981/82:19 Anslag till idrott och friluftsliv (prop. 1981/82:100)

Trafikutskottets betänkanden

1981/82:19 Riktlinjer för det framtida trafiksäkerhetsarbetet m. m. (prop. 1981/82:81)

1981/82:20 Anslag till Trafiksäkerhet (prop. 1981/82:100)

1981/82:23 Anslag till Institut och Transportstöd m. m. (prop. 1981/82:100)

1981/82:25 Försäljning av viss egendom (prop. 1981/82:110)

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82:22 Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark
(prop. 1981/82:91)

Nr 110

Måndagen den
29 mars 1982

*Meddelande om
frågor*

11 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 26 mars

1981/82:322 av *Stina Eliasson* (c) till industriministern om glesbygdsstöd och sysselsättningsstöd:

Med utgångspunkt i ett aktuellt ärende i Jämtlands län vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Har ett företag som beviljats glesbygdsstöd rätt att dessutom få sysselsättningsstöd?

1981/82:323 av *Siri Häggmark* (m) till utrikesministern om medel till en bro mellan Bockholmen och Klädesholmen:

”Det blir en bro mellan Bockholmen och Klädesholmen på Tjörn”, meddelade utrikesministern, folkpartiledaren Ola Ullsten vid ett framträdande på Orust den 6 mars 1982.

När kommer beslutet om pengar till detta brobygge?

1981/82:324 av *Per-Olof Strindberg* (m) till utrikesministern om Vietnams krigsskuld till Sovjetunionen:

Enligt pressuppgifter tvingas Vietnam nu betala av på sin krigsskuld till Sovjetunionen genom att sända hundratusentals arbetare till olje- och gasfälten i Sibirien och även till industrier i Östeuropa.

Mot bakgrund av dessa uppgifter vill jag ställa följande frågor:

Har utrikesministern någon information att lämna om dessa uppgifter?

Om uppgifterna är riktiga, vad avser utrikesministern då göra?

1981/82:325 av *Bo Lundgren* (m) till socialministern om medlen att uppnå regeringens sparmål:

Regeringen avser att lägga förslag till ändrade ersättningsregler för företagshälsovården efter ytterligare utredningsarbete. De ändrade reglerna syftar bl. a. till att uppnå de sparmål regeringen satt upp för den offentliga utgiftspolitik.

En frågedebatt i riksdagen har socialministern gjort sådana uttalanden att det tydligen inte kan uteslutas att det i stället för besparingar i de offentliga utgifterna kan bli aktuellt att höja arbetsgivaravgifterna. I den aktuella debatten besvarade socialministern emellertid inte frågan om regeringen i

Måndagen den
29 mars 1982

*Meddelande om
frågor*

princip inte anser det vara någon skillnad på besparingar och skattehöjningar.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till socialministern:

Anser socialministern att regeringens sparmål också kan uppnås genom höjningar av arbetsgivaravgifterna?

den 29 mars

1981/82:326 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utrikesministern om Sveriges medlemskap i IDB:

När de borgerliga partierna genomdrev att Sverige skulle vara medlem i Interamerikanska utvecklingsbanken, IDB, var ett av de argument som framfördes att banken skulle främja social och ekonomisk utveckling i Latinamerika. Sverige skulle verka för en sådan inriktning. Det har nu visat sig att banken i första hand tjänar USA:s intressen och att stora lån beviljats dikturer såsom Chile, Uruguay och Argentina samt också under en följd av år El Salvador.

Sverige har inte kunnat påverka denna hjälp till diktaturerna, vilket bl. a. innebär att svenska medel bidrar till blodbadet i El Salvador.

Mot denna bakgrund hemställer jag att till utrikesministern få ställa följande fråga:

Är svenskt medlemskap i IDB förenligt med den kritik den svenska regeringen riktat mot juntan i El Salvador, eller kommer medlemskapet att omprövas?

12 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert